

ДРЖАВНА ПОМОЋ ЗА ИСТРАЖИВАЊЕ И РАЗВОЈ И ИНОВАЦИЈЕ КОЈА СЕ МОРА ПРИЈАВИТИ*

Резиме

Државна помоћ за истраживање и развој и иновације спада у условно компатибилну хоризонталну државну помоћ. Условно компатибилна државна помоћ није аутоматски забрањена, а може бити и допуштена ако се утврди да је компатибилна са унутрашњим тржиштем. У неким случајевима постоји правна претпоставка да је условно компатибилна државна помоћ компатибилна са унутрашњим тржиштем. То су случајеви када се државна помоћ додељује под условима који су прописани Регулаторном Комисије бр. 651/2014 од 17. јуна 2014. године (на снази у време писања овог рада), односно Регулаторном коју Комисија доноси на основу тзв. GBER (General Block Exemption) Регулаторне Савета. У том случају нову државну помоћ није потребно нити нотификовати. Међутим, уколико услови за изузеће од обавезе пријављивања нису испуњени, то не значи да се због тога претпоставља да планирана државна помоћ није у складу са унутрашњим тржиштем. У том случају се спроводи редован поступак оцене компатибилности претходно пријављене државне помоћи и она ће бити дозвољена уколико се, кумулативно, њоме доприноси јасно дефинисаном циљу од заједничког интереса, постоји потреба за интервенцијом државе, примерена је циљу који се жели постићи, има подстицајни ефекат, сразмерна је циљу који се жели остварити, изостају неоправдани негативни ефекти на конкуренцију и трговину између држава чланица и ако је додела помоћи транспарентна.

Кључне речи: *Европска унија, контрола државне помоћи, истраживање и развој, иновације.*

---

* Рад је написан у оквиру Програма истраживања Правног факултета Универзитета у Крагујевцу за 2021. годину који се финансира из средстава Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

1. Увод

Предмет правне контроле државне помоћи су унилатерално и аутономно донешене одлуке држава чланица којима оне, у остваривању својих сопствених економских и социјалних циљева, преносе предузећима и другим лицима средства или им на други начин обезбеђују повластице и погодности.¹ У том смислу државну помоћ чине средства чији је извор у јавним финансијама, која након што су трансферисана предузећима, подстичу ова на понашање које иначе не би било спонтано генерисано на тржишту.² Због селективности подршке и негативног утицаја на конкуренцију, државна помоћ је начелно забрањена. Од ове начелне забране постоје изузеци. Заправо постоје две групе изузетака, апсолутни и релативни. У погледу апсолутних или безусловних изузетака од забране државне помоћи установљена је правна претпоставка да су они увек у складу са унутрашњим тржиштем. То су: помоћ социјалног карактера дата индивидуалним потрошачима, ако се при томе не прави дискриминација заснована на пореклу робе, помоћ која се даје за накнаду штета насталих услед природних непогода или других изузетних догађаја и помоћ дата привреди одређених подручја СР Немачке погођеним поделом Немачке, у мери у којој су потребне да би се надокнадиле економске последице проузроковане поделом. У релативно забрањене изузетке од забране давања државне помоћи спада она државна помоћ која може бити одобрена ако се утврди да је компатибилна са унутрашњим тржиштем. То су: регионална државна помоћ, помоћ за спровођење важних пројеката од заједничког европског интереса или за отклањање знатног поремећаја у привредном животу државе чланице, помоћ за унапређивање развоја поједине привредне делатности или привредне гране, ако се тиме не мењају услови пословања у мери у којој је то супротно заједничким интересима, помоћ намењена унапређењу културе и очувању баштине, када она не утиче на услове размене и конкуренције у Заједници у мери која би била супротна заједничком интересу и остале врсте субвенција које одређује Савет одлуком коју доноси квалификованом већином на предлог Комисије.

Условно компатибилна државна помоћ мора се пријавити Европској Комисији која у поступку какав је прописан Регулацивом Савета бр. 1589/2015

---

¹ C 61/79 *Amministrazione delle finanze dello Stato v. Denavit Italiana Srl*. [1980] ECR 1205, § 31.

² Feltkamp, R., *Some reflections on the structure of the state aid rules in the treaty of Rome*, EC Competition Policy Newsletter No. 1/2003, стр. 31. Ово важи и када држава инвестира капитал. Ако капитал није уложен по тржишним условима односно ако приватни инвеститор не би у таквој ситуацији уложио капитал или не под тим условима, онда постоји државна помоћ. Доктрину је прихватио и Суд прве инстанце и применио је у случајевима T129/95, T 2/96 i T97/96 *Neue Maxhütte Stahlwerke v. Commission* [1999] ECR II-17.

од 13. јула 2015. године³ и имплементационом регулативом Комисије бр. 794/2004 од 21. априла 2004. године⁴ утврђује да ли је пријављена државна помоћ усклађена са унутрашњим тржиштем или не. У принципу, компатибилном са унутрашњим тржиштем биће проглашена она државна помоћ за коју се, након економских и социјалних процена спроведених у унитарном контексту, утврди да њена позитивна дејства премашују потенцијалне негативне ефекте на трговину између држава чланица и конкуренцију.

Регулативом Савета бр. 1588/2015 од 13. јула 2015. године,⁵ Савет је овластио Комисију да за поједине врсте државне помоћи, набројане у Регулативи, пропише услове под којима се дата државна помоћ сматра компатибилном са унутрашњим тржиштем. Комисија је то урадила Регулативом бр. 651/2014 од 17. јуна 2014. године⁶ прописавши услове компатибилности за регионалну државну помоћ, те државну помоћ за: мала и средња предузећа, истраживање и развој и иновације, усавршавање, раднике у неповољном положају и раднике са инвалидитетом, заштиту животне средине, накнаду штете проузроковане природним катастрофама, превоз становника удаљених регија, широкопојасни интернет, културу и очување баштине, спортске и вишенаменске рекреативне објекте и локалне инфраструктуре. Државна помоћ дата за неку од набројаних намена под условима прописаним Регулативом Комисије не мора се пријављивати јер се претпоставља да је компатибилна са унутрашњим тржиштем. Уколико пак услови прописани овом регулативом нису испуњени, то не значи да је државна помоћ аутоматски забрањена. Не, то само значи да се она тада мора пријавити и да ће Комисија према околностима конкретног случаја проценити да ли је планирана државна помоћ компатибилна са унутрашњим тржиштем или не. Према којим критеријумима Комисија врши ту процену и како се ти критеријуми примењују на државну помоћ за истраживање и развој и иновације, предмет је овог рада. Али пре тога укратко ћемо указати на значај истраживања и развоја и иновација за предузећа, привреду и друштво уопште и потреби јавнофинансијске подршке овим активностима.

---

³ *Council Regulation (EU) 2015/1589 of 13 July 2015 laying down detailed rules for the application of Article 108 of the Treaty on the Functioning of the European Union (codification)*, L 248 of 24.09.2015.

⁴ *Commission Regulation (EC) No 794/2004 of 21 April 2004 implementing Council Regulation (EC) No 659/1999 laying down detailed rules for the application of Article 93 of the EC Treaty*, L 140 of 30.04.2004.

⁵ *Council Regulation (EU) 2015/1588 of 13 July 2015 on the application of Articles 107 and 108 of the Treaty on the Functioning of the European Union to certain categories of horizontal State aid*, L 248 of 24.09.2015.

⁶ *Commission Regulation (EU) No 651/2014 of 17 June 2014 declaring certain categories of aid compatible with the internal market in application of Articles 107 and 108 of the Treaty*, L 187 of 26.06.2014.

2. Јавна подршка истраживању и развоју и иновацијама

Потреба за иновирањем је данас перманентна јер су иновације постале најзначајнији фактор продуктивности и уопште привредног раста. Зато иновацијама мора бити дат кључни приоритет.⁷ Иновирање у великој мери произлази из истраживања и развоја.⁸ Зато је спровођење пројеката истраживања и развоја од пресудног значаја за техничко-технолошки и уопште привредни развој, на макро нивоу, као и за пословни успех и одолевање конкурентском притиску на микро нивоу.

Дуготрајан процес истраживања и развоја започиње основним истраживањем које се спроводи у лабораторији или радионици. Ако је истраживање било успешно, следећи корак је примена тих знања на развој производа који ће бити конкурентан било у поређењу са постојећим производима којима се остварује иста сврха, било као нови производ који у моменту првог пуштања у промет није изложен актуелној конкуренцији.⁹

Реализација истраживања и развоја кошта. Неопходно је платити истраживаче, обезбедити простор, прибавити опрему и материјал. У неким случајевима трошкови истраживања и развоја су толико високи да делују као препреке за улазак на тржиште.¹⁰ Међутим, из разлога које ћемо навести у наредном поглављу овог чланка, и поред значаја за технолошки развој, привреду и друштво, банке нерадо одобравају кредите за истраживање и развој. Ни чињеница да је цена капитала за истраживање и развој виша него за стандардна улагања не утиче на повећање могућности за прибављање средстава из спољних извора. Отежано прибављање средстава за истраживање и развој нарочито тешко погађа мала и средња предузећа. Због тога је за обављање одговарајућег нивоа истраживања и развоја неопходно обезбедити финансирање ових активности из јавних извора. То се чини у форми државне помоћи.

Државна помоћ не само да је од значаја зато што омогућава спровођење истраживања и развоја и иновирања, него из ње произлазе још неке користи.

---

⁷ *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*, „Putting knowledge into practice: A broad-based innovation strategy for the EU“, Brussels, 13.9.2006, COM(2006) 502 final, стр. 15.

⁸ Baldwin, J., *The Importance of Research and Development for Innovation in Small and Large Canadian Manufacturing Firms*, Analytical Studies Branch – Research Paper Series, “Statistics Canada” No 107, September 1997, стр. 11.

⁹ Goyder, D., *Competition Law*, Oxford 2003, стр. 426.

¹⁰ Shah, A., *The Economics of Research and Development – How Research and Development Capital Affects Production and Markets and is Affected by Tax Incentives*, The World Bank Policy Research Department, Public Economics Division, Working paper 1325, Washington 1994, стр. 23.

Прво, кроз програмско финансирање, држава може утицати на развој појединих сектора и подстицати развој појединих технологија које су од највећег значаја за остварење циљева економске и социјалне политике.¹¹ Такође, као бенефицијар државне помоћи, предузеће ће много лакше добити кредит од банке за део трошкова који није покривен државном помоћи, јер одобрење државне помоћи је за банку или инвеститора *de facto* гаранција да се ради о просперитетном пројекту и кредибилном предузећу.¹²

3. Процена компатибилности државне помоћи за истраживање и развој и иновације са унутрашњим тржиштем

Уколико услови за изузеће од обавезе пријављивања прописани Регулативом Комисије бр. 651/2014 од 17. јуна 2014. године нису испуњени, спроводи се редован поступак оцене компатибилности пријављене државне помоћи и она ће бити дозвољена уколико се, кумулативно, њоме доприноси јасно дефинисаном циљу од заједничког интереса, постоји потреба за интервенцијом државе, примерена је циљу који се жели постићи, има подстицајни ефекат, сразмерна је циљу који се жели остварити, изостају неоправдани негативни ефекти на конкуренцију и трговину између држава чланица и ако је додела помоћи транспарентна. Па кренимо редом.

3.1. Допринос циљу од општег интереса

Некако се чини да је овај услов релативно лако задовољити јер истраживање и развој и иновације су најзначајнији фактор интелигентног, одрживог и свеобухватног техничко-технолошког развоја и економског раста, па је финансирање пројеката истраживања и развоја и иновирања само по себи допринос циљу од општег интереса. Међутим, кад се ради о појединачној државној помоћи поставља се додатни услов, а то је да се државном помоћи придоније увећању укупне активности истраживања и развоја и иновација у Европској унији. Државе чланице ово могу доказати на следеће начине:

а) врши се проширење обима пројекта (нпр. ангажовањем додатног особља),

б) подручје примене пројекта се проширује (нпр. повећање броја очекиваних резултата пројекта, повећање степена амбициозности пројекта,¹³

---

¹¹ *Communication from the Commission*, “Investing in research: an action plan for Europe”, Brussels, 4.6.2003. COM(2003) 226 final/2, стр. 14.

¹² Hall, B. H., *The Financing of Research and Development*, Working paper 8773, National Bureau of Economic Research, Cambridge 2002, стр. 22.

¹³ Нпр. пројекат је започео као пројекат побољшања производа, а у међувремену је преоријентисан на конструисање новог производа.

већа је вероватноћа научног или технолошког открића или је већи ризик од неуспеха¹⁴),

в) реализација пројекта се услед државне помоћи убрзава,

г) повећан је укупни износ потрошених средстава (нпр. извршен је ребаланс финансијског плана пројекта јер је реална потрошња била већа од планиране).

3.2. Неопходност државне интервенције

Ово је још један услов који је релативно лако остварити. Генерално је, поготово се то односи на мала и средња предузећа, теже прибавити финансијска средства за пројекте истраживања и развоја и иновација јер је капитал за ове намене скупљи, па је неопходност јавног финансирања истраживања и развоја и иновација неспорна и призната од стране европских институција.¹⁵ Једино што држава приликом пријаве планиране државне помоћи мора навести конкретан разлог због којег је прибављање средстава за финансирање предметног пројекта отежано. Ти разлози могу бити:

а) повећани степен преливања знања. Одливање знања спречава реализатора пројекта да у потпуности присвоји резултате истраживања и развоја и иновација.¹⁶ Овај проблем је нарочито присутан онда када се спроводи базно истраживање јер је знање које се у таквом истраживању генерише лако усвојиво, као и када се истраживање спроводи по основу уговора са једним или више других предузећа јер се у том случају, по природи ствари, морају размењивати информације, идеје, искуства и знања. С друге стране специфичније знање прилагођено условима производње или пружања услуга генерисано у самосталном истраживању мање је подесно за преливање. Битно је проценити и обим евентуалне патентне заштите, јер се признањем патента постиже неутралишуће дејство на преливање знања.

б) непотпуне и асиметричне информације. Овај проблем постоји онда када иноватор не сме инвеститору саопштити информације које третира као пословну тајну и чије је очување у тајности од круцијалне важности за успех целокупног пословног подухвата, а без тих информација инвеститор не може да оцени ризик и не жели да инвестира у тај пројекат.

в) недостаци у координацији и умрежавању. Ови недостаци настају у сарадњи између партнера неједнаке иновативне културе, неједнаких иновативних способности, неједнаких капацитета за истраживање и неједнаке заинтересованости за реализацију пројекта (што се одражава и на ангажовање и

---

¹⁴ Нпр. продужено је трајање пројекта или се увећала несигурност по питању резултата пројекта.

¹⁵ *Communication from the Commission*, "Investing in research: an action plan for Europe", Brussels, 4.6.2003. COM(2003) 226 final/2, стр. 10.

¹⁶ Shah, A., *нав. чланак*, стр. 14.

на финансирање).¹⁷ Већ је постојање изразитих тешкоћа да се формулише текст уговора довољно јасан показатељ да постоји проблем координације. С друге стране, формирање иновативног кластера у великој мери побољшава умрежавање и координацију.¹⁸

У вези са проценом испуњености овог услова би требало додати да логично и уверљиво објашњење разлога за неопходност државне интервенције неће бити довољно уколико Комисија утврди да су према доступним подацима слични пројекти финансирани под тржишним условима.

3.3. Примереност циљу који се жели остварити

Примереност субвенције циљу који се жели остварити проверава се двојачко: у односу на неку другу меру јавне подршке и у односу на други вид државне помоћи. Јавна подршка је широк појам и не своди се само на државну помоћ. Ово важи и за област истраживања и развоја и иновација којој се на различите начине пружа јавна подршка. „Примереност инструмента политике у одређеном случају најчешће је повезана с природом проблема који треба решити. На пример, повећана улагања у образовање могу бити примеренија у случају када је реч о недостатку висококвалификованог кадра него додела државне помоћи.“¹⁹

Слично је и кад се утврђује примереност предложеног вида државне помоћи. Нпр. ако је проблем екстерног финансирања изазван асиметријом информација, примеренија мера државне помоћи би била давање гаранције него уплата субвенције.²⁰

---

¹⁷ Разлике међу уговорним странама могу учинити уговоре о истраживању и развоју и иновирању нестабилним или неизводљивим, чак и онда када би се реализацијом пројекта постигле знатне предности за све учеснике (Silipo, D. B., *Incentives and Forms of Cooperation in Research and Development*, https://papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1071967 (приступљено јануара 2021), стр. 12).

¹⁸ „Међународно конкурентни кластери играју виталну улогу у повезивању – што физичком, што виртуелном – великих предузећа и МСП-ова, универзитета истраживачких центара и заједнице научника и практичара ради размене знања и идеја“ (*Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*, “Europe 2020 Flagship Initiative Innovation Union” SEC(2010) 1161, Brussels, 06.10.2010, COM(2010) 546 final, стр. 18). Више о иновационим кластерима у: *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*, “Towards world-class clusters in the European Union: Implementing the broad-based innovation strategy” {SEC(2008)2637}, Brussels, 5.11.2008, COM(2008) 652 final/2.

¹⁹ *Community Framework for State Aid for Research and Development and Innovation*, С 198 of 27.06.2014, тач. 56 (даље у тексту: Смернице).

²⁰ Смернице, тач. 61.

3.4. Подстицајни ефекат

Генерално, подстицајни ефекат постоји када се услед државне помоћи мења понашање предузећа тако што оно предузима делатности којима се не би бавио без државне помоћи или би се бавио, али на ограничен или друкчији начин. Кад то применимо на истраживање и развој и иновације, онда то значи да подстицајни ефекат постоји кад без државне помоћи предузеће не би предузело пројекат истраживања и развоја или иновација или би, али знатно мањег обима и амбициозности. Нпр. ако предузеће већ спроводи пројекат истраживања и развоја и иновација, онда би из тога требало да произлази закључак да предузеће није донело одлуку о упуштању у активности истраживања и развоја и иновација подстакнуто државном помоћи. То међутим не значи да подстицајни ефекат не постоји ако је предузеће самостално финансирало израду студије изводљивости како би се утврдило да ли је у конкретном случају исплативије прибавити готову технологију или се упустити у истраживачко-развојни и иноваторски подухват. Обављање припремних активности за предузимање истраживања и развоја и иновирања не утиче негативно на закључак о подстицајном ефекту.

Претпоставља се да се фискалним мерама постиже подстицајни ефекат на истраживање и развој и иновације ако због пореских олакшица и ослобођења предузеће више троши на истраживање и развој и иновације.

У случају индивидуалне државне помоћи, држава чланица „мора доставити не само информације о пројекту којем се планира пружити подршка, већ и...свеобухватан опис онога што би се догодило или би се могло разумно очекивати да се ће догодити уколико би помоћ изостала.“²¹ Другим речима, од државе се очекује да изврши тзв. контрачињеничну (*counterfactual*) анализу. Што се тиче Комисије, она, поред условљености промене државном помоћи, у разматрање узима следеће елементе: опис планиране промене у понашању предузећа, износ улагања и временски оквир новчаних токова, нивое ризика и профитабилности.

3.5. Пропорционалност мере државне помоћи

Мера државне помоћи је пропорционална циљу који се жели остварити онда када не премашује износ који је неопходан за остварење датог циља. Пропорционалност се генерално постиже одређењем прихватљивих трошкова и ограничењем максималног износа који се по основу државне помоћи може уплатити предузећу. Максимални интензитет државне помоћи за истраживање и развој и иновације одређује се према три основна критеријума: а) близина

---

²¹ Смернице, тач. 66.

пројекта тржишту,²² б) величина корисника²³ и в) озбиљност тржишног недостатка.

Од поштовања правила пропорционалности може се одступити како би се спречили стварни или потенцијални, директни или индиректни облици нарушавања међународне трговине, а што је могуће ако су конкуренти изван Европске уније за сличне пројекте у претходне три године примили или ће примити државну помоћ у вишем износу. Интересантно је да одлуку о одобрењу државне помоћи у вишем износу због повољнијег третмана страних предузећа у матичним државама Комисија може донети и на основу индиција.²⁴

3.6. Изостанак неоправданих штетних ефеката на конкуренцију и трговину између држава чланица

„Мере јавног финансирања морају бити осмишљене и коришћене у складу са правилима којима се штити конкуренција.“²⁵ Другим речима, корист од државне помоћи за истраживање и развој и иновације не сме бити мања од штете која настаје услед нарушавања конкуренције и трговине између држава чланица. Ако од државне помоћи има више штете него користи, онда се планирана државна помоћ не може сматрати компатибилном са унутрашњим тржиштем.

Нарушавање конкуренције државном помоћи за истраживање и развој и иновације може настати и на релевантном производном и релевантном географском тржишту. На релевантном производном тржишту услед државне помоћи може бити нарушен процес тржишне селекције. Наиме, правом конкуренције се не штите неуспешни конкуренти односно право конкуренције се не примењује да би се постојећа тржишна структура очувала по сваку цену. Са становишта права конкуренције сасвим је прихватљиво да неуспешна предузећа престану обављати делатност на релевантном тржишту. Међутим, ако неуспешно предузеће добије државну помоћ то као последицу може имати било остатак неуспешног предузећа на релевантном тржишту, било излазак успешног предузећа са релевантног тржишта. Ово друго зато што није у стању да се равноправно такмичи са предузећем које је нетржишно тј. административно материјално потпомогнуто.

У оцени компатибилности државне помоћи са аспекта утицаја на селекциони процес и динамику улагања, Комисија узима у обзир следеће факторе:

---

²² У начелу, интензитет државне помоћи за развојне активности и иновације мора бити нижи од интензитета државне помоћи која се даје за истраживање.

²³ Што је предузеће веће, максимални износ државне помоћи је нижи.

²⁴ Смернице, тач. 92.

²⁵ *Communication from the Commission*, “Investing in research: ...”, стр. 13.

- раст тржишта (што се очекује већи раст и развој тржишта, негативни ефекти по конкуренцију су нижи јер су подстицаји за улагање виши),

- висина државне помоћи (не само конкретне помоћи већ кумулативно целокупног програма),

- близина тржишта (што је активност која се финансира ближа тржишту то је више у стању изазвати негативне ефекте по конкуренцију),

- препреке изласка са тржишта (што су препреке изласка са тржишта веће мање је негативно дејство државне помоћи на будућа улагања конкурената примаоца субвенције),

- какви су изгледи за успешно такмичење на будућим тржиштима,

- диференцијација производа и интензитет тржишног такмичења.

Потпомогнуто предузеће може, захваљујући државној помоћи, задржати или чак повећати своју тржишну моћ²⁶ тако да у динамичком смислу обесхрабри улазак на тржиште нових конкурената односно улагање у истраживање и развој нових технологија, јер се због тржишног учешћа потпомогнутог предузећа такво улагање конкурентима не би исплатило.²⁷ За анализу тржишне моћи примаоца државне помоћи одлучне су следеће чињенице:

- тржишна моћ примаоца државне помоћи и структура тржишта,

- тржишна моћ купаца,²⁸

- препреке за улазак на тржиште,

- поступак одабира примаоца државне помоћи.

Слобода обављања привредне делатности, осим што подразумева слободан избор локације где ће се привредна делатност обављати, обухвата и слободу избора локације где ће се обављати активности истраживања и развоја и иновација. И није тајна да на међународном нивоу влада конкуренција у привлачењу истраживачко развојних и иновационих пројеката (пре свега кроз привлачење квалитетних истраживача и улагање у лабораторије и опрему), па је нормално да таква конкуренција постоји и међу европским регионима. Уосталом, врхунска истраживања захтевају врхунску истраживачку инфраструктуру,²⁹ а она није једнако заступљена у свим крајевима Европске

---

²⁶ „Предузећа која примају државну помоћ за истраживање и развој и иновације значајно се брже развијају“ (Hall, B. H., *The Financing of Research and Development*, Working paper 8773, National Bureau of Economic Research, Cambridge 2002, стр. 22).

²⁷ Ако је услед државне помоћи за истраживање и развој и иновације тржишни удео примаоца државне помоћи повећан, али не више од 25%, и то на тржишту на коме је Херфиндал-Хиршманов индекс концентрације до 2000, државна помоћ се сматра компатибилном са унутрашњим тржиштем.

²⁸ Што је тржишна моћ купаца примаоца државне помоћи већа, то су ефекти тржишне моћи примаоца државне помоћи слабији.

²⁹ *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*, “Europe 2020

уније. Међутим, ако додељивање државне помоћи утиче на промену локације за реализацију пројекта истраживања и развоја и иновације, а да се при том не мењају ни природа, ни величина, ни подручје примене пројекта, државна помоћ се неће сматрати компатибилном са унутрашњим тржиштем. Нарочито је са унутрашњим тржиштем неспојиво условљавати добијање државне помоћи тиме да седиште примаоца мора бити у одређеној држави чланици или да прималац помоћи мора да употребљава националне производе или услуге или да му није дозвољено да резултате истраживања и развоја и иновација користи на територији друге државе чланице.

3.7. Транспарентност мере државне помоћи

Од 1. јула 2016. године и уз изузетак појединачне државних помоћи у износу нижем од 500.000. евра, државе чланице морају на веб сајту (web site) на којем су обједињене информације о државној помоћи, објавити барем следеће информације: пуни текст програма државне помоћи и његових имплементационих одредаба или правни основ за појединачну државну помоћ односно упућивање на тај извор, назив даваоца државне помоћи, назив појединачних корисника државне помоћи, облик и износ државне помоћи додељене сваком кориснику посебно, датум додељивања државне помоћи, врста корисника (МСП или велико предузеће), назив региона у којем корисник државне помоћи има седиште и назначење привредне гране у оквиру које корисник државне помоћи претежно обавља привредну делатност. Ове се информације морају објавити у року од шест месеци од доношења одлуке о додели државне помоћи или ако су у питању фискалне мере, у року од годину дана од датума подношења пореске пријаве. Информације о државној помоћи за истраживање и развој и иновације морају се чувати десет година и у том периоду бити доступне јавности без ограничења.³⁰

4. Закључак

Регулативом Савета бр. 2015/1588 од 13. јула 2015. године о примени чланова 107 и 108 Уговора о функционисању Европске уније на поједине видове хоризонталне државне помоћи Комисији је дато овлашћење да пропише услове под којима ће се државна помоћ за истраживање и развој и иновације сматрати компатибилном са унутрашњим тржиштем. Комисија је то учинила Регулативом бр. 651/2014. То значи да се државе чланице ослобађају обавезе да државну помоћ за истраживање и развој и иновације додељену под прописаним условима пријаве Комисији, пошто је у односу на такву државну помоћ

Flagship Initiative Innovation Union” SEC(2010) 1161, Brussels, 06.10.2010, COM(2010) 546 final, стр. 10.

³⁰ Смернице, тач. 119.

установљена правна претпоставка да је компатибилна са унутрашњим тржиштем односно допуштена. Међутим, то не значи да је државна помоћ за истраживање и развој и иновације која не испуњава прописане услове аутоматски забрањена. Државна помоћ за истраживање и развој и иновације иначе спада у условно компатибилну државну помоћ и ако држава намерава доделити државну помоћ за ове намене, без испуњења услова прописаних за ослобођење од обавезе пријављивања, она то може учинити ако Комисија у редовном поступку оцене државне помоћи утврди да је предметна државна помоћ компатибилна са унутрашњим тржиштем. Да би таква државна помоћ била допуштена, неопходно је да су, кумулативно, испуњени следећи услови: њоме се доприноси јасно дефинисаном циљу од заједничког интереса, постоји потреба за интервенцијом државе, примерена је циљу који се жели постићи, има подстицајни ефекат, сразмерна је циљу који се жели остварити, изостају неоправдани негативни ефекти на конкуренцију и трговину између држава чланица и додела помоћи је транспарентна.

*Stefan Šokinjov, Ph.D., Full-time Professor
Faculty of Law, University of Kragujevac*

THE STATE AID FOR RESEARCH&DEVELOPMENT AND INNOVATION THAT HAS TO BE NOTIFIED

Summary

According to Council Regulation (EU) 2015/1588 of 13th July 2015 on the application of Articles 107 and 108 of the Treaty on the Functioning of the European Union to certain categories of horizontal State aid the Commission may declare state aid for research&development and innovation compatible with the internal market and are not subject to the notification requirement of Article 108(3) TFEU. Authorized by mentioned Regulation, Commission adopted Regulation (EU) No 651/2014 of 17 June 2014 declaring certain categories of aid compatible with the internal market in application of Articles 107 and 108 of the Treaty and stipulated conditions under which state aid for research&development and innovation is exempted from the notification requirement. It does not mean that state aid which does not fulfill prescribed conditions is forbidden. State aid which does not fulfill envisaged conditions can be considered compatible with the internal market if after notification to the Commission it assessing it separately establishes that it satisfies each of the following criteria: contribution to a well-defined objective of common interest; need for State intervention; appropriateness of the aid measure; incentive

effect; proportionality of the aid (aid limited to the minimum); avoidance of undue negative effects on competition and trade between Member States and transparency of aid.

Key words: *European Union, state aid control, research&development, innovation.*